

Wandrer's nachtlied

De tekst van "Wandrer's Nachtlied" van Goethe lijkt op het eerste gezicht misschien een niemendalletje, het zijn immers maar een paar simpele versregels. Bovendien had hij al eens een "Wandelaars Nachtlied" geschreven waarvan de tekst meer diepgang lijkt te hebben, lees maar:

Wandrer's Nachtlied

*Der du von dem Himmel bist,
Alles Leid und Schmerzen stillest,
Den der doppelt elend ist,
Doppelt mit Erquickung füllest;
Ach, ich bin des Treibens müde!
Was soll all der Schmerz und Lust?
Süßer Friede,
Komm, ach komm in meine Brust*

Het tweede gedicht werd en wordt ook wel "Ein Gleiches" genoemd. Maar wat de diepgang betreft bedriegt de schijn, want aan het eind van zijn leven ontroerden de dichtregels de grote Goethe nog eens heftig. Boudewijn Büch zei eens in een jolige bui dat Goethe de enige dichter is die onder al zijn werk schreef wat hij er zelf van vond: Goethè.

Het Gedicht

Het gedicht ontstond toen Johann Wolfgang von Goethe in 1780 een wandeling maakte op de berg Kickelhahn, in de buurt van Ilmenau in Thüringen. Hij nam een rustpauze in een jachthut. Geïnspireerd door de rust die uitging van de hem omringende natuur schreef hij spontaan los uit de pols deze versregels op de houten wand van de hut:

Wandrer's Nachtlied II(Ein Gleiches)

*Über allen Gipfeln
Ist Ruh
In allen Wipfeln
Spürest Du
Kaum einen Hauch
Die Vögelein schweigen im Walde
Warte nur, balde
Ruhest du auch.*

*Boven alle bergtoppen
heerst rust
In alle boomtoppen
Bespeur je
nauwelijks een zuchtje
De vogeltjes in het bos zwijgen
Wacht maar, weldra
Rust je ook*

Onder de titel "Wanderers Nachtlied" veranderde dit versje in een regelrechte bestseller – en dat niet alleen in Duitsland. Zelfs in Japan behoren ze tot de populairste dichtregels van Goethe.

Ongeveer een jaar voor zijn dood bezocht Goethe in augustus 1831 met zijn toenmalige begeleider, de mijnbouwingenieur Mahr, de jachthut nog eens. Hij liep er meteen de trap naar de eerste verdieping op om te kijken of zijn gedicht nog te lezen was op de houten wand.

Goethe las de paar versregels en toen stroomden de tranen over zijn wangen. Heel langzaam haalde hij een sneeuwwitte zakdoek uit de zak van zijn donkerbruine jas, droogde zijn tranen en sprak zacht en weemoedig: "Ja, wacht nog even, weldra rust je ook!"

Hij zweeg een halve minuut, keek nog eens uit het raam naar het donkere dennenbos, keerde zich om naar Mahr en sprak: "Zullen we weer gaan?"

Berghütte Kickelhahn

De Componist

Over de componist Carl Amand Mangold (1813-1889) heb ik niet veel kunnen vinden. Mijn Encyclopedieën zwijgen in alle talen over hem. Ik heb gevonden dat hij als kind van een familie van joodse musici in Darmstadt ter wereld kwam. In 1834 reist hij met zijn broer door Engeland waar hij Händels Oratoria leert kennen. Van 1836 tot en met 1839 studeert Mangold aan het conservatorium in Parijs, waar hij zijn eerste successen als componist en dirigent boekt.

Na zijn terugkeer naar zijn geboortestad wordt hij daar muziekleraar en levert hij een wezenlijke bijdrage aan het muziekleven in Darmstadt. In 1848 wordt hij Hofmusicus.

Hij componeert zeer uiteenlopende werken: kamermuziek, orkest- en koorstukken, psalmen, motetten, opera en oratoria die stuk voor stuk in de toenmalige tijd pasten.

Het werk van Mangold raakte in vergetelheid. Bekend is nog wel het Oratorium "Abraham" dat hij in 1859 schreef. Ook het libretto schreef Mangold zelf. Hij gebruikte daarvoor episodes uit de geschiedenis van Abraham uit het boek Mozes 1. Hij deed dat zeer tekstgetrouw en completeerde het met psalmen en woorden van de profeet. Hij overleed in 1889 in Oberstdorf, Beieren.

Via de Deutsche National Bibliothek ben ik er achter gekomen dat het stuk opnieuw uitgegeven is in 2005 door Edition Ferrimonta in Frankfurt.

Van de ongeveer twintig andere componisten die Wandrer's Nachtlid op muziek hebben gezet zijn voor mij de bekendste:

Ernst Bacon (1898-1990), Cor (Cornelius Wilhelm) de Groot (1914), Franz (Ferencz) Liszt (1811-1886), Max Reger (1873-1916), en Franz Schubert (1797-1828)

John van Halderen, juli 2002